

Nejctetnému příteli a příznivci svého psaníčka ode
panu M. P. Pogodinu

obětuje Vlastaříš

ZÁKLADOVÉ CHEMIE

ČILI

LUČBY.

SEPSAL

VOJTĚCH ŠAFAŘÍK,

PROFESSOR CHEMIE NA OBCHODNICKÉ AKADEMII VE VÍDNI,
NĚKDY UČITEL NA ČESKÉ REÁLCE V PRAZE, M. Ř. ÚD. KRÁL. ČESKÉ
SPOLEČNOSTI NÁUK.

XXI 2574

V PRAZE.

POMOCÍ MATICE ČESKÉ.

1860.

Tisk Kat, Jeřábkové

Předmluva.

Pravilť jest jeden znamenitý přírodozpytatel, že kdykoli spis nějaký dokončil, vždy pak nedostatky své práce tak živě a hluboce pocítoval, že mu neblahou z toho nespokojeností všecka radost nad prací dokončenou odňata byla. Nikdy jsem pravdivost jeho slov tak živě nepojal, jako při uveřejnění prvního většího díla, jež se mi událo materským jazykem vydati, prvního to soustavného a samostatného návodu k chemii, jenž od 30 let češtinou sepsán a vydán byl; i máje při obšírnosti jeho za slušné, abych vytknul stanovisko a zásady, jimiž jsem se zpravoval, chci v krátkosti omluviti hlavní neshody, jež sběhlé oko v knize mé postihne. Jsa roku 1851 vyzván k vypracování chemického názvosloví při kommissi názvoslovné, podrobil jsem se práci té se všemožnou svědomitostí a vykonal ji dle upřímného přesvědčení svého. Byv téměř současně povolán za učitele chemie na českou reálku v Praze, mohl jsem zkusiti praktičnost svého názvosloví, a přesvědčiv se, že ono nejen důsledně v *ústní* mluvě provedeno býti můž, ale i výhody, jež jsem od něho očekával, skutečně poskytuje, umínil jsem sobě sepsati rukovodstvo, ježby, řídíc se nejlepšimi vzory cizími, hodilo se i do školy i k novějšímu stavu vědy; neboť nepostačovala tu ani zastaralá kniha velezasloužilého *Presla* (1828), ani spis našeho zasloužilého *Amerlinka* (1851), jenž, psán jsa se zápallem jemu vlastním, předce pro názvosloví a pro položenou za základ osnovu knihy *Stöckhardtovy* („Schule der Chemie“) co soustavná rukověť *školní* sloužiti nemohl. Řídě se hlavně dle výtečných „*Prémiers éléments de chimie*“ slavného *Regnaulta* nabral jsem za tři léta i dosti materiálu ve psaných svazcích svých i dosti zkušeností o formě a metodě; ale práce školní a vlastní vě-

decké byly příčinou, že jsem teprvé r. 1855 první oddíl (chemii minerálnou) v rukopise dokončil. Maje na mysli tehdejší stav naší literatury hleděl jsem k tomu, abych na všechny strany prospěl, a vložil ledacos do své knihy, čeho v nižší reálce třeba nebylo; chtěl jsem napsati v jednom díle knihu školní a rukověť poněkud důkladnější pro větší obecnost. Avšak odešel z české reálky a pustiv se na vícero let do ciziny byl jsem z práce vytržen; teprv roku 1857 dokončil jsem část organickou; ale slavné ministerstvo vyučování neuznalo, aby moje kniha co školní vydána byla, a chtěje sloužiti dvěma stranám neposloužil jsem ani jedné. Teprv r. 1858 slavný sbor Matice české ochotně a hned přistoupil k vydání rukopisu jemu předloženého; ale přebýváje toho času v cizině nemohl jsem než velmi zdlouhavě v korekturách tisku pokračovati, a musil tedy uplynouti pátý rok od sepsání, druhý od začetí tisku, nežli se kniha světla dočkala. Jakové pokroky za naší doby vědy přírodnické během pěti let činí, netřeba zde doličovati, a vyznávám se, že bych raději byl novou knihu sepsal, nežli pracně vetkanými dodatky a opravami dílo pořídil, na němž předce švy od práce viděti. Že kniha, v první části elementární, v druhé již poněkud na vyšší stanovisko se staví, z toho bych se mohl omluviti příkladem *Regnaultovým*, dle něhož jsem také theoretickou část co vědecký doplněk na konec postavil; ale mimo to pozná kritické oko částky, jenž obšírností rozpravy o věcech poněkud stranou ležících od celku patrně se liší: jsou to úryvky ze studií speciálních, jež původně uloženo bylo při poslední redakci na pravou míru uvést, což ale při mnohonásobných ve vzdálené cizině pracích již státi se nemohlo, ať již pomlčím o tom, žeby celá kniha (ovšem nad jiné organická část) jinak vypadala, kdybych ji nyní sepsal; neboť jako věda, tak i jednotlivec nestojí ale pokračuje nejen co do vědomostí ale i co do náhledův a ideí obecných.

Avšak nejen co do věcných ohledův, také a obzvláště co do názvosloví jest mi zde promluvíti o práci mé, proto že mi posud nebylo dáno, abych náhledy své o názvosloví přírodnickém v jazyku našem samostatně vložil. Nenít sic